

БЮДЖЕТНА ПОЛІТИКА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІСЦЕВИХ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОГРАМ

© 2015 ТРАНГУЛ Л. Л., КРАМАРЕНКО О. А.

УДК 351.82:32

Трангул Л. Л., Крамаренко О. А. Бюджетна політика забезпечення місцевих інноваційних програм

Метою статті є дослідження місця та ролі місцевих інноваційних програм у розвитку органів місцевого самоврядування. Визначено пріоритетні напрями бюджетної політики на рівні держави та регіонів. Серед основних інструментів перспективного управління державними фінансами та забезпечення економічного зростання на рівні регіонів виокремлено місцеві інноваційні програми. Вивчено вітчизняну практику щодо оцінки, напрацювання та обрання інноваційних програм для реалізації. Виявлено недосконалість існуючих підходів до формування та реалізації місцевих інноваційних програм, зокрема обґрунтовано доцільність залучати їх учасників на всіх етапах напрацювання та реалізації. Перспективою подальших досліджень у даному напрямі є визначення рівня впливу бюджетної політики уряду на місцеві органи влади, а на концептуальному рівні – пошук засобів удосконалення механізму фінансування місцевих інноваційних програм.

Ключові слова: бюджетна політика, місцеві органи влади, програма, місцева інноваційна програма, бюджетні ресурси, ефективність програм, фінансування.

Рис.: 2. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 13.

Трангул Людмила Леонідівна – доктор економічних наук, професор, проректор Національного університету державної податкової служби України (вул. Університетська, 31, Ірпінь, Київська область, 08200, Україна)

E-mail: tarangul_l@inbox.ru

Крамаренко Олена Анатоліївна – аспірантка, Національний університет державної податкової служби України (вул. Університетська, 31, Ірпінь, Київська область, 08200, Україна)

E-mail: kramarenko_e@meta.ua

УДК 351.82:32

UDC 351.82:32

Трангул Л. Л., Крамаренко Е. А. Бюджетная политика обеспечения местных инновационных программ

Tarangul L. L., Kramarenko O. A. Budgetary Policy to Ensure Local Innovation Programs

Целью статьи является исследование места и роли местных инновационных программ в развитии органов местного самоуправления. Определены основные направления бюджетной политики на уровне государства и регионов. Основными инструментами перспективного управления государственными финансами и обеспечения экономического роста на уровне регионов определены местные инновационные программы. Изучена отечественная практика оценки, наработки и исполнения инновационных программ. Выявлен недостаток существующих подходов к формированию и реализации местных инновационных программ, в частности обоснована целесообразность привлечения их участников на всех этапах формирования и реализации. Перспективой дальнейших исследований в данном направлении является определение уровня влияния бюджетной политики правительства на местные органы власти, а на концептуальном уровне – поиск методов совершенствования механизма финансирования местных инновационных программ.

The article is aimed at studying the role and place of local innovation programs in the development of local self-government bodies. The basic directions of budgetary policy at the level of both the State and regions have been determined. As the main tools for a forward-looking management of public finances and for economic growth at the regional level have been identified the local innovation programs. The national practice of evaluation, development and execution of innovative programs has been studied. Shortcomings of the existing approaches to the formation and implementation of local innovative programmes has been identified, in particular, expediency of engaging their actors at all stages of development and implementation has been substantiated. Prospect of further research in this area is to determine the level of influence of budgetary policy by the Government on the local authorities, and also, at the conceptual level – search for methods of improving the mechanism for financing the local innovation programs.

Ключевые слова: бюджетная политика, местные органы власти, программа, местная инновационная программа, бюджетные ресурсы, эффективность программ, финансирование.

Key words: budgetary policy, local self-government bodies, local innovation program, budgetary resources, efficiency of programs, financing.

Рис.: 2. **Табл.:** 1. **Библ.:** 13.

Pic.: 2. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 13.

Трангул Людмила Леонидовна – доктор экономических наук, профессор, проректор Национального университета государственной налоговой службы Украины (ул. Университетская, 31, Ирпень, Киевская область, 08200, Украина)

Tarangul Lyudmila L. – Doctor of Science (Economics), Professor, Pro-rector of the National University of State Tax Service of Ukraine (vul. Universytetska, 31, Irpin, Kyiv region, 08200, Ukraine)

E-mail: tarangul_l@inbox.ru

E-mail: tarangul_l@inbox.ru

Крамаренко Елена Анатольевна – аспирантка, Национальный университет государственной налоговой службы Украины (ул. Университетская, 31, Ирпень, Киевская область, 08200, Украина)

Kramarenko Olena A. – Postgraduate Student, National University of State Tax Service of Ukraine (vul. Universytetska, 31, Irpin, Kyiv region, 08200, Ukraine)

E-mail: kramarenko_e@meta.ua

E-mail: kramarenko_e@meta.ua

У сучасних реаліях одним із найважливіших напрямів успішного розвитку держави та регіонів у контексті інноваційного спрямування є бюджетна політика. Основними інструментами інноваційного розвитку регіонів є інвестиційні програми місцевого рівня. В умовах економічної нестабільності та фінансової кризи, що охопила світове співтовариство, саме розробка та реалізація місцевих інноваційних програм виступають пріоритетами бюджетної політики місцевих органів влади.

Інноваційний розвиток регіонів передбачає напрацювання програм і проектів, які сприятимуть регіональному розвитку та забезпеченню соціальних гарантій населення. Найявніми проблемами формування та виконання місцевих інноваційних програм є обмеженість бюджетних ресурсів та недосконалість політики щодо залучення ресурсів суб'єктів господарювання та населення регіону, що визначає необхідність застосування дієвих бюджетних важелів для забезпечення реалізації інноваційних програм.

Дослідженню суті бюджетної політики та її реалізації на місцевому рівні присвячено праці Т. Боголіб [1], В. Дем'янишина [2], О. Лимак [5], І. Лютого [6], В. Піхоцького [8], І. Чугунова [12] та інших. Проблеми інноваційного розвитку та реалізації місцевих інноваційних програм висвітлено у працях таких науковців, як: С. Біла [3], З. Варналій [11], О. Красовська [4], Н. Маруліс [4], О. Рожко [12] та інших.

Але, незважаючи на значні здобутки вчених, недостатньо дослідженими залишаються питання оцінювання впливу бюджетної політики на ефективність місцевих інноваційних програм і механізму їх фінансування.

Метою статті є оцінка впливу бюджетної політики на рівень реалізації місцевих інноваційних програм, дослідження сучасних реалій оцінювання та визначення пріоритетності програм, удосконалення схеми їх фінансування.

Б агатоплановість та складність проблем формування ефективної бюджетної політики зумовлена значним діапазоном питань, серед яких головне місце посідає формулювання завдань та пріоритетів розвитку, які б відповідали реальним потребам суспільства та впливали на ступінь ефективності державного регулювання соціально-економічних процесів [13].

Бюджетна політика уряду за останні десять років зазнала вагомих змін під впливом екзогенних та ендогенних чинників як на рівні держави, так і на рівні місцевих органів влади. Події, що відбувалися під впливом зміни політичних сил та євроінтеграційних процесів, мали як стверді наслідки, так і значну низку заперечних. Часті зміни політичних сил та їх популістські обі-

цянки призвели до неврегульованості та недосконало-сті чинного законодавства у бюджетній сфері, значного зростання державного боргу, неефективної політики фінансування видатків та побудови міжбюджетних відносин і, як наслідок, місцеві бюджети щороку потребують значних дотаційних сум (рис. 1).

Так, дані рис. 1 дозволяють констатувати, що 2014 р. доходи, отримані місцевими бюджетами, є менше доходів 2013 р., що, своєю чергою, призвело до зростання сум наданих трансфертів у 2014 р. Сучасна бюджетна політика зорієнтована, переважно, на споживання та трансфертне забезпечення та не сприяє стимулюванню інноваційної діяльності та розвитку економіки країни та регіонів.

Серед пріоритетних напрямів бюджетної політики 2012 р. урядом було визначено стимулювання економічної активності, спрямованої на пошук інвестиційної діяльності в державі, а на 2013–2015 рр. – спрямованість на науково-технічний та інноваційний розвиток [7]. Інструментами реалізації встановлених векторів було визначено інноваційні програми.

Інноваційні програми є одним із інструментів впливу влади на розвиток інноваційних процесів у державі. Своєю чергою, місцеві інноваційні програми – це сукупність взаємопов'язаних завдань і заходів, узгоджених за строками та ресурсним забезпеченням з усіма задіяними виконавцями, спрямованими на розв'язання найактуальніших проблем інноваційного розвитку регіону, реалізація яких здійснюється за рахунок коштів місцевого бюджету та інших джерел фінансування [10].

Механізм формування, реалізації та фінансування інноваційних програм в Україні регламентується Конституцією України та законами України «Про інвес-

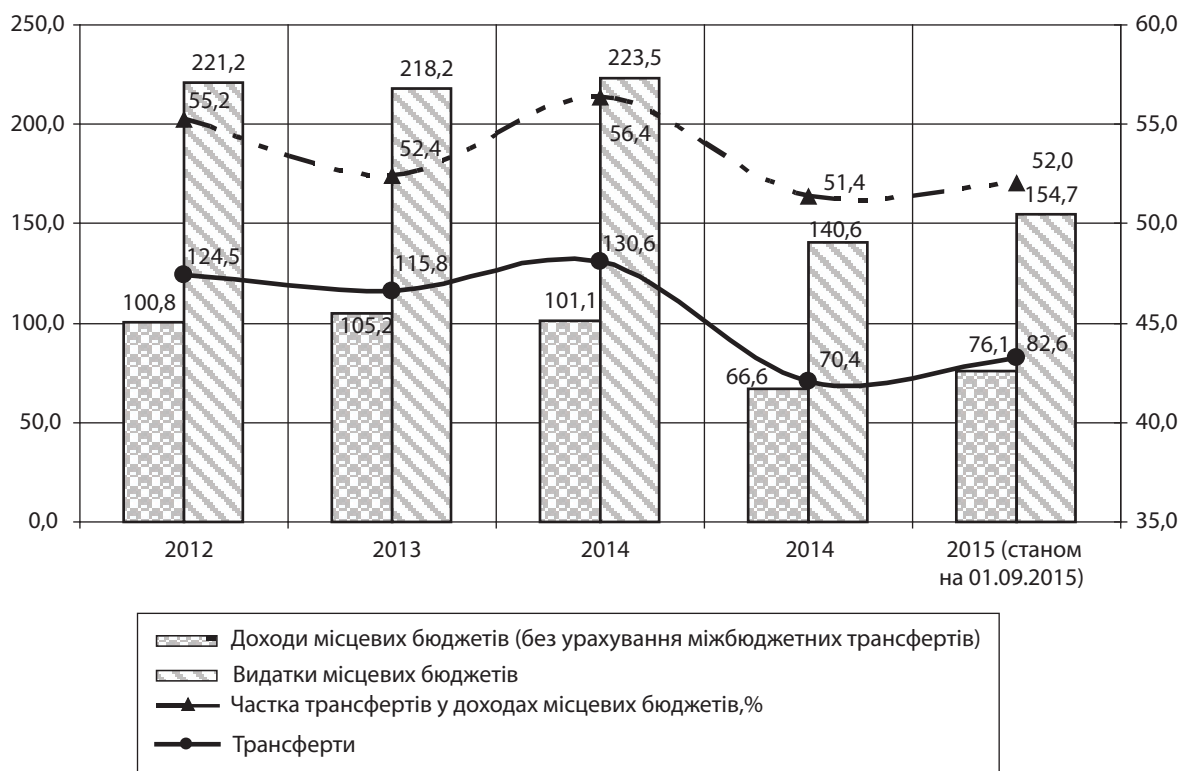

Рис. 1. Динаміка виконання місцевих бюджетів за 2012–2015 рр.*

Джерело: побудовано автором за даними Міністерства фінансів України : <http://www.minfin.gov.ua/news/bjudzhet>

тиційну діяльність», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про наукову і науково-технічну експертизу», «Про інноваційну діяльність», «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» та іншими законодавчими актами, що регулюють відносини у сфері інноваційного розвитку.

Основоположними принципами формування місцевих інноваційних програм є: програмування, ринкова орієнтація, синхронізація дій, доцільність та ефективність реалізації. Ключовою метою розробки та реалізації місцевих інноваційних програм визначено забезпечення економічного розвитку території на основі новітніх технологій, високотехнологічної та конкурентоспроможної продукції тощо [10]. Як правило, інноваційні програми розробляються місцевими органами влади або, на їхню вимогу, науковими установами та організаціями.

Специфіка місцевих інноваційних програм полягає в тому, що вони формуються й реалізуються на рівні певної території. У місцевих інноваційних програмах зазвичай враховуються загальнодержавні й місцеві інтереси, а відбором проблем для їх формування займаються місцеві органи влади. Характерною рисою інноваційних програм є те, що, будучи ефективною для одного регіону, вона може виявитися неефективною для іншої території, оскільки в кожному конкретному регіоні існують свої фактори, що впливають на ефективність та доцільність програм.

Дослідження діючих місцевих інноваційних програм дозволило встановити, що в багатьох областях України реалізуються менш ризикові й недорогі інноваційні програми, що, відповідно, знижує ефективність соціального й економічного розвитку області. Отже, постає питання щодо постановки проблеми та відбору місцевих інноваційних програм для її розв'язання.

Відбір програм має відбуватися на основі її ефективності та результативності. Сучасна практика оцінювання місцевих інноваційних програм ґрунтується на показниках витрат (забезпечення програми ресурсами), продукту (кількість споживачів), ефективності та якості [10]. Але даний набір не відображає специфіку кожної територіальної одиниці, її географічне розташування, фінансовий стан, соціальні проблеми, рівень розвитку виробничих потужностей, склад і структуру місцевої інфраструктури тощо.

Реалізація місцевих інноваційних програм, як правило, відбувається з використанням бюджетних ресурсів, відповідно оцінка такої програми буде здійснюватись на основі Методики здійснення моніторингу виконання інноваційних та інвестиційних проектів, які впроваджуються із залученням державних коштів [9]. Оцінка кожної місцевої інноваційної програми здійснюється за узагальненою кількістю балів, обчислених за критеріями ефективності. Шкала балів, за якими розцінюється ефективність виконання програми, обчислюється, виходячи з коефіцієнта співвідношення відповідних критеріїв. Ураховуючи, що інноваційні програми передбачають розв'язання більшості проблем регіону, як то соціального забезпечення, упорядкування місцевої інфраструктури тощо, відповідно критерії умовно поділено на:

- ★ науково-технічні – відображає використання наукових розробок і технічного оснащення під час реалізації місцевої інноваційної програми;
- ★ виробничі – характеризує рівень технологічних нововведень при реалізації програми;
- ★ за ринковим критерієм визначається актуальність інноваційної програми та її конкурентоспроможність;
- ★ рентабельність та прибутковість місцевої програми (надходження від її реалізації до бюджету) характеризує фінансово-економічний критерій;
- ★ розрахунок соціального критерію відображає задоволення потреб населення регіону та учасників місцевої інноваційної програми.

Кожному критерію присвоюється встановлена Методикою кількість балів, але ми вважаємо дещо викривленою запропоновану шкалу. Так, реалізація інноваційних програм місцевого рівня, як правило, спрямована на забезпечення інноваційного розвитку регіону та забезпечення добробуту його мешканців, а вже потім оцінюється вплив на такі зміни виробничих потужностей та наукового підходу. Відповідно ми пропонуємо дещо розширити наявну шкалу (табл. 1).

Таблиця 1

Шкала оцінювання програм за критеріями

Критерій	Шкала відповідно до наявної методики	Вдосконалена шкала балів
Науково-технічний (K_n)	2	2
Виробничий (K_v)	1	1
Ринковий (K_p)	1	1
Фінансово-економічний (K_f)	2	2
Соціальний (K_c)	1	3
Екологічний (K_e)		1
$K_E = K_n + K_v + K_p + K_f + K_c + K_e$	> 5	≥ 7

Запропоновані зміни враховують пріоритетність програм, спрямованих перш за все на досягнення соціальної ефективності та прибутковості від вкладання коштів, із використанням сучасних технологій.

Відповідно, ми вважаємо за доцільне сформувати систему показників, які сприятимуть максимально точному визначенню пріоритетності місцевої інноваційної програми та її ефективності.

Так, місцеву інноваційну програму, що обирається до реалізації, ми пропонуємо оцінювати за такими ознаками, як масштабність (індивідуальна чи комплексна) та за тривалість (коротко-, середньо- та довгострокова).

Вагомого значення в ході оцінювання програми набуває можливий отриманий ефект від її реалізації (прямий, перерозподілений, повний). Ураховуючи наведений підхід, доцільним є оцінювання цілей реалізації програми та ефективність кінцевого результату (економічна, соціальна тощо). На основі отриманих резуль-

татів доречно здійснювати їх ранжування. Результат оцінювання програми з урахуванням запропонованого підходу дозволить оцінити вплив кожної інноваційної програми (залежно від рангу) на досягнення визначеної мети інноваційного розвитку регіону.

У ході дослідження було встановлено, що основним джерелом фінансування інноваційних програм виступають бюджетні ресурси, враховуючи, що місцеві органи влади є ініціаторами таких програм.

Отже, аналіз наявних підходів щодо напрацювання та джерел фінансування місцевих інноваційних програм дозволяє зробити висновок про недостатність приділення уваги методичному забезпеченню фінансування програм. Розв'язання виявлених проблем може бути досягнуто за рахунок коштів інвесторів, які беруть участь у реалізації програм та отримують певні вигоди в кінцевому результаті. З метою вдосконалення діючих принципів фінансового забезпечення місцевих інноваційних програм ми вважаємо за доцільне запропонувати співвідносний розподіл фінансових витрат між учасниками інноваційної програми та її вигодонабувачами. Запропонований розподіл може бути здійснено за такими напрямками:

1) витрати, пов'язані з визначенням напрямів реалізації програми та її формуванням, віднести до витрат потенційних інвесторів, а інфраструктурні витрати, пов'язані з реалізацією програми, профінансувати за рахунок бюджету розвитку відповідної територіальної громади;

2) 100% фінансування всіх витрат, пов'язаних з формуванням і реалізацією інноваційної програми, здійснити за кошти інвесторів (окрім місцевого бюджету);

3) виробничі витрати, що виникають у процесі формування програми, профінансувати за рахунок потенційних інвесторів, а інфраструктурні витрати розподілити пропорційно, відповідно до обсягу вигоди, яку отримує той чи інший учасник і споживач результатів реалізації місцевої інноваційної програми.

Обрання кожного із запропонованих підходів фінансування має ґрунтуватися на меті програми, кількості учасників та отримувачів вигоди, терміні реалізації та територіальному охопленні. Вагомим значення набуває й соціально-економічне становище регіону.

Безумовною прерогативою першого підходу є те, що учасники певної місцевої інноваційної програми самостійно фінансують проекти, які принесуть їм користь у майбутньому, без створення додаткового механізму їх стимулювання.

Значної уваги заслуговує й можливий механізм внутрішнього рефінансування місцевих інноваційних програм, за підтримкою якого прибуток, що отримується на певній стадії реалізації програми, може бути спрямований на фінансування інших інноваційних програм. Застосування такого механізму фінансування сприятиме зниженню планових витрат на реалізацію програми. Впровадження рефінансування потребує стимулювання інвесторів у такому перерозподілі коштів, що може бути досягнуто за рахунок надання інвесторам кредитних переваг, податкових пільг тощо.

Формування та реалізації місцевих інноваційних програм потребують фінансового забезпечення, яке можуть бути сформовано за рахунок бюджетних ресурсів та інвестиційних коштів (кошти юридичних осіб, заощадження населення, іноземні позики, державні кредити, комерційні кредити, благодійні внески та пожертви тощо). Усі ці грошові потоки можуть утворювати програмний фонд, який, відповідно до принципів програмно-цільового методу, передбачає фінансування програмних заходів. Використання принципів програмно-цільового методу дозволяє уникнути дублювання витрат, нецільового їх використання та здійснення першочергового фінансування найбільш значущих заходів, що, своєю чергою, сприяє економії витрат на реалізації місцевої інноваційної програми та скороченню строків отримання ефекту від її реалізації.

Поряд із програмним фондом ми вважаємо за доцільне створювати резервні фонди для фінансування витрат, що виникають у зв'язку з реалізацією позапланових заходів і робіт, не передбачених програмною документацією, але необхідність яких обумовлена реалізацією місцевої інноваційної програми.

Система фінансування інноваційних програм місцевого рівня, що використовується тепер, передбачає цільове спрямування фінансових ресурсів на окремі інноваційні заходи, фактично виключаючи можливість оперативного управління інноваційними програмами з боку місцевих органів влади. У зв'язку з цим нами запропоновано вдосконалену схему фінансування місцевих інноваційних програм, засновану на розподілі загальних обсягів фінансування програми на поточні та інфраструктурні витрати (рис. 2).

Запропонована схема передбачає, що поточні витрати будуть фінансуватися за рахунок коштів інвесторів, а інфраструктурні витрати розподілять між учасниками програми та бюджетами відповідного рівня бюджетної системи. До інфраструктурних витрат віднесено витрати, пов'язані зі створенням необхідних умов для реалізації місцевої інноваційної програми. Такими витратами є: здійснення науково-дослідних робіт на стадії розробки місцевої інноваційної програми; дослідно-конструкторські й проектні роботи; фінансування інформаційного забезпечення процесів формування та реалізації місцевої інноваційної програми тощо. Використання запропонованої схеми дозволить здійснювати ефективну політику щодо управління фінансовими потоками місцевої інноваційної програми, а отримані результати від реалізації програм сприятимуть економічному піднесенню регіону.

ВИСНОВКИ

Отже, сучасні українські реалії змушують місцеві органи влади самостійно сприяти розвитку регіону, відродженню виробничих потужностей. Основними напрямками окресленої діяльності є впровадження та підтримання інноваційної спрямованості регіону. Змістовними інструментами такої політики місцевих органів влади є місцеві інноваційні програми, джерелом фінансування яких є поєднання коштів потенційних інвесторів та вигодонабувачів. ■

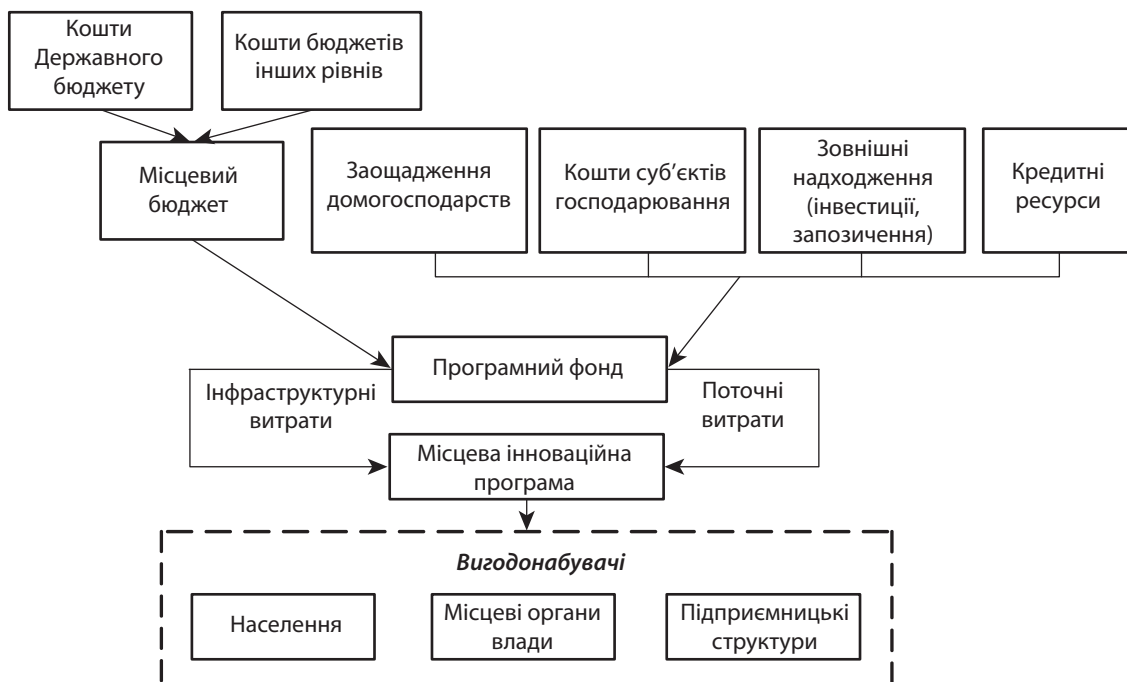

Рис. 2. Удосконалена схема фінансування місцевих інноваційних програм

ЛІТЕРАТУРА

- 1. Боголиб Т.** Бюджетная политика Украины как основа макроэкономической стабильности / Т. Боголиб // *Економіст*. – 2013. – № 4. – С. 13–16.
- 2. Дем'янишин В.** Бюджетна політика держави: концептуальні засади, ефективність, розвиток стратегії і тактики / В. Дем'янишин // *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. – 2011. – Вип. 2. – С. 7–19.
- 3.** Інноваційні підходи до регіонального розвитку в Україні: аналіз, доп. / С. О. Біла, Я. А. Жаліло [та ін.]; за ред. С. О. Білої. – К.: НІСД, 2011. – 80 с.
- 4. Красовська О. В.** Регіональні інноваційні програми / О. Красовська, Н. Маруліс, А. Хребтов, Г. Румпф // У монографії: «Інноваційна політика: Європейський досвід та рекомендації для України». – К.: Фенікс, 2011. – Том 1. – 214 с. – С. 146–166.
- 5. Лимак О.** Концептуальні засади бюджетної політики у сфері державних видатків / О. Лимак // *Формування ринкової економіки в Україні*. – 2012. – Вип. 19. – С. 358–364.
- 6. Лютий І. О.** Теоретико-методологічні засади бюджетної політики держави / І. Лютий // *Фінанси України*. – 2009. – № 12. – С. 13–19.
- 7.** Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfn.gov.ua/news/bjudzhet>
- 8. Піхоцький В. Ф.** Ефективність бюджетної політики як інструмент соціально-економічного розвитку України / В. Піхоцький // *Фінанси України*. – 2010. – № 3. – С. 30–37.
- 9.** Про здійснення моніторингу виконання інноваційних та інвестиційних проєктів, які впроваджуються із залученням державних коштів: Методика, затверджена Наказом Державного агентства України з інвестицій та інновацій № 4 від 21.01.2008 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1041.29203.0>
- 10.** Регіональні інноваційні системи: досвід розвинених країн і перспективи його використання в Україні: навч.-метод. посіб. – К.: ДП «Укртехінформ», 2013. – 325 с.
- 11.** Регіони України: проблеми та пріоритет соціально-економічного розвитку: монографія / За ред. З. Варналія. – К.: Знання України, 2005. – 498 с.

12. Рожко О. Д. Інноваційно-інвестиційна спрямованість бюджетної політики в Україні / О. Рожко // *Фінанси України*. – 2011. – № 1. – С. 64–72.

13. Чугунов І. Я. Бюджетна система в інституційному середовищі суспільства / І. Чугунов, Л. Лисяк // *Фінанси України*. – 2011. – № 11. – С. 3–11.

REFERENCES

- Boholib, T. "Byudzhetsnaya politika Ukrainy kak osnova makroekonomicheskoy stabilnosti" [Fiscal policy in Ukraine as the basis for macroeconomic stability]. *Economist*, no. 4 (2013): 13-16.
- Bila, S. O. et al. *Innovatsiini pidkhody do rehionalnoho rozvytku v Ukraini* [Innovative approaches to regional development in Ukraine]. Kyiv: NISD, 2011.
- Chuhunov, I., and Lysiak, L. "Biudzhetsna sistema v instytutsiinomu seredovyschchi suspilstva" [The budget system in the institutional environment of society]. *Finansy Ukraini*, no. 11 (2011): 3-11.
- Demianyshyn, V. "Biudzhetsna polityka derzhavy: kontseptualni zasady, efektyvnist, rozvytok stratehii i taktiky" [Fiscal policy: conceptual principles, efficiency, development of strategy and tactics]. *Visnyk Ternopil'skoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu*, no. 2 (2011): 7-19.
- Krasovska, O. V. "Rehionalni innovatsiini prohramy" [Regional innovation program]. In *Innovatsiina polityka: Yevropeyskyi dosvid ta rekomendatsii dlia Ukrainy*, 146-166. Kyiv: Feniks, 2011.
- Liutyi, I. O. "Teoretyko-metodolohichni zasady biudzhetsnoi polityky derzhavy" [Theoretical and methodological principles of fiscal policy]. *Finansy Ukrainy*, no. 12 (2009): 13-19.
- [Legal Act of Ukraine] (2008). <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1041.29203.0>
- Lymak, O. "Kontseptualni zasady biudzhetsnoi polityky u sferi derzhavnykh vydatkiv" [Conceptual framework of fiscal policy in public spending]. *Formuvannia rynkovoi ekonomiky v Ukraini*, no. 19 (2012): 358-364.
- Ofitsiyni sait Ministerstva finansiv Ukrainy. <http://www.minfn.gov.ua/news/bjudzhet>
- Pikhotskyi, V. F. "Efektyvnist biudzhetsnoi polityky yak instrument sotsialno-ekonomichnoho rozvytku Ukrainy" [The effective-

ness of fiscal policy as a tool for socio-economic development of Ukraine]. *Finansy Ukrainy*, no. 3 (2010): 30-37.

Rehiony Ukrainy: problemy ta priorytet sotsialno-ekonomichnoho rozvytku [Regions of Ukraine: problems and priorities of social and economic development]. Kyiv: Znannia Ukrainy, 2005.

Rozhko, O. D. "Innovatsiino-investytsiina spriamovanist biudzhethnoi polityky v Ukrainy" [Innovation and investment orientation of fiscal policy in Ukraine]. *Finansy Ukrainy*, no. 1 (2011): 64-72.

Rehionalni innovatsiini systemy: dosvid rozvynenykh krain i perspektyvy yoho vykorystannia v Ukraini [Regional innovation systems: the experience of developed countries and the prospects for its use in Ukraine]. Kyiv: DP «Ukrtekhinform», 2013.

УДК 336.225.61(477)

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ПОДАТКОВОЇ КУЛЬТУРИ В УКРАЇНІ

© 2015 ЗАМАСЛО О. Т., БОЙЧУК О. І.

УДК 336.225.61(477)

Замасло О. Т., Бойчук О. І. Аналіз сучасного стану податкової культури в Україні

У статті досліджено процеси формування податкової культури та її складових частин. Оцінено рівень впливу різних чинників на сучасний стан податкової культури в Україні та визначено, що однією з основних проблем формування та розвитку податкової культури є низький рівень усвідомлення платниками необхідності сплати податків. Однією з цілей дослідження є оцінка впливу дій контролюючих органів на взаємовідносини між ними та платниками податків у державі. Проаналізована ефективність контролюючих органів та викладено основні напрями їх діяльності для підвищення рівня податкової культури в Україні. Зроблено висновок, що формування та розвиток податкової культури є одним з напрямків реформування податкової системи.

Ключові слова: податки, податкова культура, платники податків, податкова реформа, податкові взаємовідносини.

Рис.: 1. **Табл.:** 3. **Бібл.:** 13.

Замасло Ольга Теодорівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту, Львівський національний університет ім. І. Франка (вул. Університетська, 1, Львів, 79000, Україна)

E-mail: lviv_2010@ukr.net

Бойчук Оряся Ігорівна – студентка, Львівський національний університет ім. І. Франка (вул. Університетська, 1, Львів, 79000, Україна)

E-mail: oruxa@ukr.net

УДК 336.225.61(477)

Замасло О. Т., Бойчук О. І. Анализ современного состояния налоговой культуры в Украине

В статье исследованы процессы формирования налоговой культуры и ее составных частей. Оценен уровень влияния различных факторов на современное состояние налоговой культуры в Украине и определено, что одной из основных проблем формирования и развития налоговой культуры является низкий уровень осознания налогоплательщиками необходимости уплаты налогов. Одной из целей исследования является оценка влияния действий контролирующих органов на взаимоотношения между ними и налогоплательщиками в государстве. Проанализирована эффективность контролирующих органов и изложены основные направления их деятельности для повышения уровня налоговой культуры в Украине. Сделан вывод, что формирование и развитие налоговой культуры является одним из направлений реформирования налоговой системы.

Ключевые слова: налоги, налоговая культура, налогоплательщики, налоговая реформа, налоговые взаимоотношения.

Рис.: 1. **Табл.:** 3. **Библ.:** 13.

Замасло Ольга Теодоровна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры финансов, денежного обращения и кредита, Львовский национальный университет им. И. Франко (ул. Университетская, 1, Львов, 79000, Украина)

E-mail: lviv_2010@ukr.net

Бойчук Оряся Игоревна – студентка, Львовский национальный университет им. И. Франко (ул. Университетская, 1, Львов, 79000, Украина)

E-mail: oruxa@ukr.net

UDC 336.225.61(477)

Zamaslo O. T., Boichuk O. I. An Analysis of the Current Status of Tax Culture in Ukraine

The article examines the processes of formation of tax culture together with its constituent parts. The article evaluates the level of influence of various factors on the current status of tax culture in Ukraine, it has been determined that one of the main problems of formation and development of tax culture is the low level of awareness by tax payers of the need to pay taxes. One of the objectives of the study is to evaluate the impact of actions by regulatory bodies on the relationship between them and the taxpayers in the State. Efficiency of controlling bodies has been analyzed and the main directions of their activities to improve the level of tax culture in Ukraine have been expounded. It has been concluded that the formation and development of tax culture is one of the directions for reforming the tax system.

Key words: taxes, tax culture, taxpayers, tax reform, tax relations.

Pic.: 1. **Tabl.:** 3. **Bibl.:** 13.

Zamaslo Olha T. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance, Monetary Circulation and Credit, Ivan Franko National University of Lviv (vul. Universytetska, 1, Lviv, 79000, Ukraine)

E-mail: lviv_2010@ukr.net

Boichuk Orysia I. – Student, Ivan Franko National University of Lviv (vul. Universytetska, 1, Lviv, 79000, Ukraine)

E-mail: oruxa@ukr.net

Знайдавніших часів проблема оподаткування була надзвичайно важливою, оскільки успішно наповнена державна скарбниця є запорукою стабільності та процвітання країни. Успішно наповнена, тобто коли податки утримуються так, що платники не відчують надмірного податкового тиску, а коштів у бюджеті достатньо для забезпечення необхідних видатків. Проте в Україні, на жаль, широко розповсюдженою є антифіскальна поведінка населення, яке не сприймає налагоджену податкову систему як основу добробуту держави і суспільства.

Соціально-економічні умови сьогодення є напрочуд напруженими, що спричинено насамперед військовими діями на території нашої держави. Інфляція, падіння курсу національної валюти, зростання цін на товари та послуги, низький рівень соціального забезпечення громадян негативно впливають на і так низький рівень довіри населення до держави. Як наслідок, потреби бюджету стрімко зростають, і в таких умовах недостатності фінансових ресурсів актуально говорити про підвищення рівня податкової культури громадян.